

ПАНАСІЮК
Броніслав Якович,
академік УААН, д-р економічних
наук, заслужений економіст України,
професор кафедри Київського
національного економічного
університету ім. В. Гетьмана
(м. Київ)

До 70-ти річчя
В.П. Бурката

ВАЛЕРІЙ БУРКАТ І ГЕНЕТИКА КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ

У Міністерстві сільського господарства України я працював у фінансовому управлінні, а поряд в управлінні праці та заробітної праці трудилася молода дівчина Наталія Євгенівна. Нерідко молоді працівники цих управлінь збиралися на шостому поверсі біля вікон, щоб поговорити, обмінятися економічними новинами, почути якісь новини зі службового життя. Десь з 1962 р. стало помітно, що коли на коридорі появлявся хлопець високого зросту, з розміреною твердою ходою, худорлявий, зі світлим волоссям і голубими допитливими очима, то Наташа зразу направлялася в його сторону. Серед працівників поширилися доброзичливі чутки про хлопця, який працює селекціонером у республіканському тресті племзаводів, що для економістів і фінансистів було занадто віддалене поняття. Невдовзі, як водиться поміж цікавих людей, стали відомі деталі, що це Валерій Буркат, родом із відомого містечка Барвінкове на Харківщині, а якийсь працівник старшого віку, знавець історії, підкреслено пояснив, що той край називають Слобожанщиною. Формувалася молода сім'я майбутніх відомих в Україні державних і наукових діячів Валерія Петровича і Наталії Євгенівни Буркатів.

Слобожанщина цікавий край Лівобережжя, куди прийшли українські козаки з намірами працювати, знайти захист від зовнішніх ворогів і будувати

свою козацьку державу, має свою давню, одночасно цікаву і важку історію. Проте доля обійшлася з добровільними колонізаторами жорстоко, коли серед квітучих ланів вони назавжди втратили свої вольності і свободу, саме в цьому краї козацтво назавжди зникло як своєрідне українське державотворення під пильним поглядом російських царів і їхніх опричників.

Якщо вважати, що спадковість притаманна не тільки живій природі, але й духовній субстанції, то вивчаючи сучасних українців треба знати хоча б трохи історію їхніх предків, бо за словами Теодосія Софоновича «людей, котрі не відають свого роду, за дурнів вважають» [1, с. 11] і тоді можна щось знати про свою націю і державу.

Якщо розглядати історію Слобожанщини, малої батьківщини академіка В. Бурката, то вона розпочиналася з настанням визвольних рухів в Україні, козаки не сприйняли національно-релігійного гніту Речі Посполитої і розпочали військову боротьбу. Коли ж із-за недостатньої сили і зрадництва терпіли поразку, то як прагматичні і розсудливі неагресивні господарники змінювали місце проживання, перейшли на вільні землі через які пролягали головні шляхи татарських завойовників, де все було зруйновано, населення знищено, або спасалося втечею. Козаки ні у кого нічого не грабували, нікому не погрожували, а займали не освоєні простори разом зі своїм багатством, щоб придати сили квітучій і родючій землі.

Перша масова колонізація українцями Дикого поля, заснування багатьох слобод від яких увесь край став називатися Слобідською Україною, розпочалася після поразки козаків 1638 р. під проводом Острянині, які забравши дітей і жінок оселились біля Чугуєва. Новий колонізаційний рух розпочався після зрадницького погрому турками і поляками козаків під Берестечком 1651 року. Хлібороби йшли на нові місця не з військовим знаряддям, а як люди мирної праці, але з сильним духом і шануванням свободи. Тільки 1654 р. на Слобожанщину прийшло 1587 козаків, їхніх дітей і жінок, а з собою привели 605 коней, 618 волів, 479 корів, 1473 овець, 1090 свиней. Це була колонізація, але особлива, українська, зі своїми капіталами, власними

робочими руками і високими духовними намірами покращувати та збагачувати новий край. Зовсім не так поводитись інші світові колонізатори в Африці, Азії і Сибіру, ні не так.

Щоб захищати свою свободу і права, які були завойовані їхніми попередниками переселенці зберігали військову організацію, створивши на базі нових міст полки: Острогозький, Сумський, Харківський, Охтирський та Ізюмський, на Чернігівщині утворився Прилуцький, Ічнянський та інші полки. З тих часів до Слобідської України відносилися території сучасної Харківської, Сумської, Донецької, Луганської, Курської, Белгородської і Воронезької областей. Але нові сусіди, особливо після Переяславської угоди 1654 р., російські царі стали не кращими, які уже не силою, а різними хитрощами та законами привчали свободолюбних козаків до рабської покори. У своїх імперських цілях Московський уряд не допускав єдиного керівництва полками, а звертався до кожного полку окремо, щоб не формувалося почуття спільності і солідарності. І вільних козаків царі російські вроздріб використовували уже для власної військової колонізації всього навкруги: у битвах проти шведів 1708–1709 рр., Персії 1724 р. і Польщі 1733 р.; у походах на Крим 1736 р., до Молдови 1739 р. і на Австрію 1746 р.; участь у семирічній війні 1756–1762 років.

Здавалося б вільні козаки Слобожанщини, між війнами російських царів, будували Ладозький канал 1719 р. та фортеці на кордоні з Персією 1728 р. і інші будови здійснювали. Росіяни люблять воювати і їм трудівники Слобожанщини манною з неба, які поставляли військам волів, коней, харчі, смолу, вози, колеса, хомути, сідла, ковалів, шевців. У подальшому росіяни відібрали всі права, а козаків перетворили у кріпаків, старшинам дали російські ранги. Ту частину козаків, які виступили проти, було арештовано і страчено, а їхнього полковника Федора Краснокутського вислано до Казані.

Незавидною виявилася доля козаків і їхнього сімейства, потрапили вони із полум'я та в пекло. Своім прикладом козаки Слобожанщини дали незламний суттєвий приклад для своїх потомків, з якого випливає фундаментальний

висновок для сучасників, що не потрібно змінювати місце проживання у своїй країні із-за нападу зовнішніх ворогів, не шукати притулку і захисту у тих чи інших «добреньких» сусідів, а всіма силами намагатися боронити своє, щоб захищати волю і свободу, права і незалежність, націю і державу чого б то не коштувало.

Багато чого втратили козаки в ті важкі часи і свободу, і незалежність, і всякі права, але дух цих людських цінностей, заради яких людина і є людиною, ввійшов глибоко у підсвідомість, який на генетичному рівні передається козацьким нащадкам, щоб вони все таки наперекір долі здобули омріяну їхніми пращурами свободу. Прадіди і діди В. Бурката, як встановила історія, були приписані до Прилуцького полку, який був організований у 2-й половині ХУІІ століття. Там вони господарювали і захищали свободу свого краю, а пізніше їхні нащадки прямували далі на Схід. У гущі козацьких нащадків Слобожанщини, в місті Барвінкове 27 лютого 1939 р. народився Валерій Петрович Буркат. Тепер він відомий у країні і за кордоном вчений, його фундаментальні дослідження і одержані результати в галузі генетики є потужним внеском у теоретичний і практичний потенціал країни. Як і його давні предки, що віддавали перевагу тваринництву, як основі існування людини, а також державній політиці, важливого фактору збереження свободи і незалежності, так і їхній нащадок В. Буркат не відійшов від тих традицій, але йшов шляхом науки і літератури.

Як і в живій природі не всі з гордістю пронесли внутрішню силу духу і жадобу до свободи і незалежності, багато виявилось браку, а ті, хто залишився вірним поклику свободолюбних предків не завжди почувають себе комфортно серед своїх же, а тому шанобливе ставлення до нації і держави, до героїчного козацького минулого прикривається напускною суровістю і стриманістю. Багато пройшло століть з часів козацьких вольностей, але твердість духу, як основної риси українських козаків, яка гартувалася попередниками у відстоюванні своїх свобод, залишилася незламною і твердою в душі Валерія Бурката. Якщо людина за своєю природою містить мікросхему Всесвіту, то

кожна особистість здатна відображати якусь соціальну структуру, а тому не буде перебільшенням сказати, що академік В.П. Буркат несе в собі величезну гаму рис з давнього козацького роду – уважно придивіться до нього і прочитайте його твори.

Поряд із науковими розробками теорії породоутворення, фундаментальних власних досліджень з біотехнологічної селекції та методів створення синтетичних популяцій і ліній у скотарстві, створення ряду молочних і м'ясних порід великої рогатої худоби, багатьох внутріпорідних та заводських типів і ліній, вчений чималу увагу приділяє публіцистиці з проблем державотворення. Потомок козаків Слобожанщини намагається зробити або ефективно продовжити і відновити те, що втратили його прапрадіди: поліпшити розведення та виробничі якості тваринництва, поряд із цим розбудувати втрачену вільну і незалежну державу.

Художнє і літературне бачення найсуттєвіших сторін природи і суспільних відносин у поєднанні з академічною фундаментальною природничою наукою є свідченням найвищого рівня вченого, яким є Валерій Буркат. Вчений як і в наукових природничих дослідженнях так і в гуманітарній сфері намагається знайти істину, яка дає змогу покращувати природничі процеси в живій природі, не наносячи їй шкоди, а також у людському суспільстві, толерантно викорчовуючи нарости, не завдаючи страждань нації, зміцнюючи її дух.

Читаючи твори вченого, які стосуються державотворення, бачиш, що порівнюючи сучасне з минулим митець констатує застій, коли майже нічого не змінилось, були рабами і ними залишилися. Про багатьох сучасних тимчасових супутників літератури і науки так і хочеться сказати словами В. Стуса «набір холуїв від літератури, обозних маркітанток естетики, які на національній трагедії шиють собі розмальовані шаровари блазнів-танцюристів, що на трупі України витанцьовують хвацького гопака» [2, с. 361].

Академік Валерій Буркат не інакше як за покликом предків, робить неоціненну справу для української нації в галузі тваринництва, для задоволення

потреб населення і політики державного будівництва, на шляху до свободи, яка вимагає ще величезної роботи на основі об'єднання духовних, наукових і фізичних сил. Якщо академік у науковій роботі прагне вивести чистокровні породи скотарства, то в соціально-політичній сфері – до очищення нації від вікових нашарувань. Вивчаючи літературу і висловлювання філософів, істориків, вчених, політків про українську націю і український народ вчений жажнувся від тих презирливих термінів, якими нагороджують українців: перевертні, зрадники, лакузи, безбатченки, перекинчики, покручі, яничари, туми, манкурти, п'ята колона, запродавці, колаборанти, моральні каліки, відступники, українофоби, ренегати, малороси, хахли, холуї, блазні, зграйці нецнотливі /зрадники безчесні/, zdegradovanі, бездуховні, совки, «дядьки отечества чужого», безрідні, байдужі, заброди, «безмовний гурт кастрованих рабів»... [1, с. 478]. Подібне з жалем підкреслював Василь Стус, що «Золотоголовий Київ – (уже) змієголовий. ...став містом заброд і підніжків» [2, с. 363].

Подібне спроможні терпіти тільки ті, які віками перебували в рабстві і не бачать свого майбутнього визволення. Українці здобули, а може Вищі сили їм подарували незалежність, як переконливий стимул за право боротися за фізичну і духовну свободу до якої ще так далеко. Відверта розмова вченого В.П. Бурката зі своїм народом спрямована на те, щоб всім піднятися нарешті з колін, вигребти з пам'яті рабську ідеологію минулого, очиститися фізично і духовно від тих принизливих назв, які пристали до українців як черепашки до корабельних днищ, яких не так легко позбутися. А треба, бо без цього свобода не свобода, незалежності також не буде.

Наперекір усьому сучасна епоха демонструє початок боротьби українців за свободу і незалежність, чого добивалися предки з давніх-давен. Якби не ганьбили і не старалися принизити значення народного піднесення під час Помаранчевої революції 2004–2005рр., представники п'ятої колони та яничари, але те що закарбував В. Буркат у фотохроніці (особливо граффіті), укладених у праці «Так наша Помаранчева» [3]. з мистецьким супроводом висловлювань

видатних українців, є вагомим наочним вкладом підготовки молодого покоління до рішучого відстоювання свободи, якої не вдалося вибороти козакам Слобожанщини. Митець, тільки йому відомим хистом, зробив неоцінену справу, яка дозволяє молодому поколінню власними очима побачити найдраматичніші хвилини народного гніву до тих хто не любить Україну, хто продає свободу. Його політичний і державницький гумор, зловлений об'єктивом фотокамери, має неперевершене значення для зміцнення внутрішньої волі тих українців, які її втратили під дією колишньої комуністичної ідеології. Молоде покоління власними очима у фотохроніці митця побачить гнилу брехливу когорту підставних провокаторів, впізнає їхні обличчя та прізвища.

Автор філософськи пояснює все, що закарбував, відкидаючи поверхове пояснення причини виникнення Помаранчевої революції, яка зводиться до мовляв не сприйняття грубої фальсифікації підсумків виборів Президента. Вчений і митець відкидає подібне твердження і дає своє ґрунтовне визначення трьох причин: **перша**, народ не хотів терпіти співанку придворними лакеями осанни так званим реформам, які призвели до суцільного розкрадання або знищення заводів, фабрик, пароплавств, колгоспів, держгоспів, дитсадків, санаторіїв, будинків відпочинку, позбавлення людей освіти, праці і медичного обслуговування, поява дитячої безпритульності, проституції, наркоманії; **друга** всеосяжна корупція, як спрут охопила суспільство згори до низу; третя, критичної межі сягнули брутальні втручання колишнього «старшого брата» щодо нових форм уярмлення України.

Вчений з притаманною йому ґрунтовністю досліджує і подає своєму багатостраждальному народу приклади з чого треба розпочинати боротьбу за свою незалежність і свободу так це захист національних цінностей. Він послідовно перелічує найбільш вагомі з них: на прикладі І. Мазепи показано як слід повертати славу видатних українців; для сучасних «народних» депутатів, які не вірять у штучні голодомори в Україні, даються переконливі приклади; категорично відкидається надумане «відкриття» буцімто українську націю

народив Майдан 2004 р. так як вона має багатотисячолітню історію з часів аріїв та найдревніших хліборобів і майстрів Трипільської цивілізації; особисто автором здійснено глибокі дослідження, яких в Україні ще ніхто не робив і які свідчать, що українська і російська мови не споріднені між собою, вони зовсім різні; на підставі статистичних матеріалів автор відкидає лементування п'ятої колони мовляю, що «Восточные и южные области – русскоязычные!» /77,8% – українці і 17,3% – росіяни/, одночасно з тривогою доводить, що російська мова та ідеологія панує скрізь, доказуючи, що «ущемлена» нація – українська; нарешті дослідник аргументовано доводить потребу кардинальної зміни у відносинах між українцями і росіянами, які ще знаходяться під тиском нашарувань меншовартості за три з половиною століть.

Учений на рівні філософських роздумів і конкретних прикладів доводить, що треба змінити стиль поведінки українців, відкинувши принизливу меншовартість, коли на генетичному рівні спрацьовує підсвідоме бажання не суперечити так званому старшому братові, щоб була не нанести йому хоча б маленької кривди. Автор з гіркотою, одночасно з пафосом звертається до українців «...колись треба сказати правду, якою б гіркою вона не була!» [1, с. 469]. кожному росіянинові: ми вас не завойовували; ми не нав'язували вам своїх традицій; свого світосприйняття; ми не захоплювали ваш інформаційний простір; ми не забороняли вашу мову; ми не перебріхували вашої історії, не знищували ваші архіви, не крали ваші національні багатства, не розкопували могили ваших предків, не паплюжили ваші культові споруди, не знищували священнослужителів; ми вас не заганяли в Сибір, на Колиму, на Соловки, не створювали для вас Гулагів; ми не влаштовували у вас голодоморів... Все це ви нам, українцям заподіяли, то як ми можемо вас любити і поважати, розпочинаймо все з чистого аркуша у рівноправних відносинах.

Відповідь на запитання чому росіяни так чітко уярмлюють українців, щоб вони не вислизнули з рук, знайшов В. Буркат у правдивих словах жорстокого, але розумного російського царя Петра I «Отторжение Малороссии от России может быть началом всех наших бедствий» [1, с. 14]. До цього часу росіяни не

вірять у слова свого основного царя, все ще не зрозуміли, що руйнація Росії розпочалася.

Читаючи літературно-політичні твори В. Бурката уявляєш картину І. Рєпіна і виразні обличчя козаків, які посилають влучні з перцем слова своєму противникові – російському цареві, котрий хоче забрати у них волю. В Російській імперії, де вся історія перекручувалася, нас привчали до неправдивої думки, що митець написав картину про написання козаками листа не цареві в Москву, а султанові, що є брехнею. Саме за слова з перцем до російських царів була фізично і морально знищена Запорізька Січ, як центр гартування козацького духу, саме за правдиві влучні слова про царицю буквально згноїли українського пророка Тараса Шевченка. На превеликий жаль імперська ідеологія ще глибоко сидить у свідомості, вона виховала у багатьох сучасників не сприйняття вольностей козацьких нащадків подібно до того як колишні царі не сприймали прагнення свободи козаків Слобожанщини. В минулому царі фізично перемогли козаків і Т. Шевченка, але не духовно, а чи сучасні нащадки славних прадідів великих, які сповідують дух свободи українських козаків потерплять поразку від нащадків, які сповідують імперські амбіції російських царів. У сучасній новітній українській історії це питання з питань.

Тоталітарна система величезної Російської імперії всіх тримала в залізних лещатах, а тому у багатьох патріотів України генетично спадкова жага до свободи за тих часів кипіла глибоко в свідомості, прагнучи до виверження лавиною. Подібне переживав і академік Валерій Петрович Буркат на державній службі і науковій ниві. Комуністична система помітила його глибокі наукові і практичні устремління, а тому окрім посад в тресті племзаводів, Міністерства радгоспів, Інституту розведення і генетики тварин, Національного об'єднання з племінної справи у тваринництві, головного державного племінспектора України, науково-виробничому концерні «Селекція», академіка-секретаря відділенні зоотехнії та віце-президента УААН В.П. Буркат був запрошений на роботу у святая святих управлінської комуністичної системи – Центральний комітет комуністичної партії України.

Характерною особливістю В.П. Бурката, яку він виніс з цієї організації, так це ще більше переконання в шкідливих рисах комуністичної ідеології і її негативного впливу на українське, як і будь-яке, суспільство. Народ бачить, що переважна більшість спеціалістів, які пройшли службу в цій вищій партійній управлінській структурі комуністичної імперської системи, так і продовжують її сповідувати і, при можливості, служити. Таких подвійних стандартів, як це притаманно багатьом українцям, одне думати, друге говорити, третє робити, вчений В.П. Буркат комуністичної ідеології не сприймає, а тому відверто відмежувався від неї відкрито і назавжди. Колишні колеги з партійного відомства подібного не сприйняття комуністичної ідеології зустріли з насторогою, в той же час багато з них згадують його доброзичливі поради як особистого характеру так і ґрунтовної допомоги у фахових справах.

Кожен переконується, що подібним вчинком, а також проповідуванням відвертого, але справедливого відстоювання національних цінностей, прав і свобод українського народу та піднесенні національної гордості українців як у середині країни так і за її межами формується характер українського патріота. Таким українським патріотом, достойним нащадком своїх славних свободолюбних козаків Слобожанщини постає перед нами наш сучасник, відомий учений генетик-селекціонер, теоретик і практик, письменник і митець, академік Валерій Петрович Буркат.

Список використаної літератури

1. *Буркат В. П.* Свою Україну любіть / В. П. Буркат. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008.
2. *Стус В.* Вечір зламаних віть. Вибране / В. Стус. – К. : Задруга, К., 1999.
3. *Буркат В. П.* Так наша Помаранчева / В. П. Буркат. – К., 2005.